

Slavnostni govornik: Branko Celar, dipl.iur

Lokacija: objekt OŠ Ivana Groharja, Podlubnik 1, 4220 Škofja Loka

Javna prireditev: Otvoritev tematske razstave »VOJNA ZA SAMOSTOJNO SLOVENIJO 1991«

Datum: 2. 3. 2026 ob 10.30. uri

Spoštovani prisotni,

dovolite mi, da vas v imenu PVD Sever – Gorenjska in svojem imenu pozdravim ob odprtju današnje razstave »VOJNA ZA SAMOSTOJNO SLOVENIJO 1991«.

Na samem začetku se zahvaljujem mag. Polonci Petrica Ponikvar, ravnateljici OŠ Ivana Groharja, ki je prepoznala pomen prenašanja dogodkov in aktivnosti iz polpretekle zgodovine na mlajše generacije in nam omogočila, da razstavo postavimo v prostorih OŠ Ivana Groharja.

Zahvala gre tudi vsem nastopajočim pozdravnim govornikom, županu Tinetu Radinji ter gospe ravnateljici ter učenkam in učencem OŠ Ivana Groharja za pripravljen kulturni program.

V časovnem oknu, ki sega vsega 35 let nazaj, ki ga ponazarja razstava sem bil v ožjem krogu državnih avtorjev slovenske osamosvojitvene zakonodaje in drugih državotvornih projektov s področja državne meje in problematike tujcev. Bil sem tudi prvi načelnik slovenske mejne policije v Upravi policije Ministrstva za notranje zadeve v samostojni R. Sloveniji (1991/1996), kjer smo koordinirali delovanje varnostno - obrambnih in civilnih struktur s področja mejnih zadev in tujcev ter tako pripomogli k zavarovanju ustavnih sprememb, nove osamosvojitvene zakonodaje in plebiscitarne odločitve Slovencev in Slovenk.

Ko se po že skoraj 35 letnem rojstnem dnevu naše države vprašam, kako nam je uspelo vojno dobiti v 10 dneh, je odgovor, da so bile varnostno – obrambne strukture nastajajoče države dobro organizirane in usposobljene, predvsem pa visoko motivirane, da opravijo nalogo zaščite novo rojene slovenske države, pri tem pa smo imeli podporo najširših množic državljanov R.Slovenije. Brez te podpore bi bila tudi izvršitev naloge obraniti Slovenijo lahko pod vprašanjem.

Ker je bilo že v letu 1989 po prvih ustavnih spremembah jasno (v tem času smo sprejeli tudi novo slovensko himno -7. kitico Zdravljice), da JLA in zvezne oblasti iz Beograda ne bodo mirno gledale osamosvojitvenih procesov v Sloveniji (kot ene izmed republik takratne Jugoslavije) se je slovenska milica začela pripravljati na obrambo Slovenijo in prvi konflikt doživela že 1. decembra 1989, ko so hotele organizirane politične množice v glavnem iz Srbije in Črne Gore s t.i. »mitingi resnice« destabilizirati Slovenijo in posledično nasilno odstraniti slovensko politično vodstvo. Slovenska politika in vodstvo MNZ je prvič v svoji novejši zgodovini z Odloki o prepovedi mitingov v Sloveniji in policijsko zasedbo slovensko hrvaške meje preprečilo vstop mitingašev na slovensko ozemlje, zato je bil načrtovan miting v Ljubljani preklican. Akcija je danes poznana pod imenom »Sever« in po njej se imenuje tudi naša policijska veteranska organizacija.

Spoštovani,

Slovenija je bila pri svojih korakih osamosvajanja zelo previdna. Že v letu 1989 in še posebno v letih 1990 (po uspešno opravljenem plebiscitu za samostojno in neodvisno državo Slovenijo) in prvi polovici 1991 je Slovenija nadaljevala z varnostnimi, pravnimi, mednarodno pravnimi, gospodarskimi in političnimi programi priprav na osamosvojitve. Tako je Slovenija kot sklepno dejanje osamosvojitvenih procesov 25. junija 1991 (kljub grožnjam iz Beograda o nasilni preprečitvi vsakega poskusa spremembe notranjih in zunanjih meja Jugoslavije ter nasprotovanju mednarodnih sil predvsem ZDA in Konference o varnosti in sodelovanju v Evropi - KVSE (op.: danes Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi – OVSE (angleško: Organization for Security and Co-operation in Europe; kratica: OSCE), ki sta podpirali enotnost Jugoslavije sprejela

v Skupščini R. Slovenije TEMELJNO USTAVNO LISTINO O SAMOSTOJNOSTI in NEODVISNOSTI RS ter DEKLARACIJO o neodvisnosti s katerima smo razglasili svojo neodvisno državo. S tem je Slovenija izvedla pravno formalni odhod iz jugoslovanske federacije, saj je istočasno v Sloveniji prenehala veljati tudi Ustava SFRJ.

Vojno je slovenska milica pričakala z 10.000 pripadniki. Del enot milice je že 25. junija 1991 (torej še isti dan po sprejetju TUL) na osmih mejnih kontrolnih točkah zasedel državno mejo s Hrvaško in s tem je Slovenija pokazala, da izvaja efektivno oblast na vseh štirih državnih mejah in celotnem svojem ozemlju. Naslednji dan, t.j. 26. 6. 1991 zjutraj smo na vseh mednarodnih mejnih prehodih zamenjali jugoslovanske zastave s slovenskimi in postavili nove table z napisom Republika Slovenija s slovenskimi državnimi grbi. Zaradi navedenih državotvornih aktivnosti so mejne enote JLA začele z oboroženimi grožnjami slovenski mejni milici, ki so naslednji dan prešle v oborožene spopade po celotni Sloveniji s frontalnim napadom na Slovenijo s kopnega in zraka ter blokado pomorskih poti do Slovenije.

Vojno je Slovenija pričakala tudi s 35.000 pripadniki slovenske TO.

Slovensko državo je torej že 27. junija 1991 preplaval vonj po smodniku, ogluševal sluh brnečih tankov, vojaških letal JLA ter helikopterjev, ki so dovažali v Slovenijo dodatne vojaške sile ter sile zvezne milice in carine za prevzem slovenske državne meje s sosednjimi državami.

Sledila je desetdnevna vojna o kateri vam bo več podrobnosti predstavila ga. Biserka Debeljak v predstavitvi razstave.

Ostala Jugoslavija je zaradi slabih voditeljev in nacionalizma kasneje v krvavih štiriletnih bojih (tudi genocidnih) razpadla, njihovi politični in vojaški voditelji pa so se znašli za zapahi Mednarodnega sodišča za vojne zločine v Haagu. Na žalost se takratna nacionalistična nasprotja vlečejo tudi v današnji čas.

Spoštovani,

Ker z vsemi ukrepi, ki so jih enote JLA izvajale, niso bili doseženi njihovi zastavljeni cilji je prišlo tudi na Gorenjskem do zasedbe in blokad mejnih prehodov z Italijo in Avstrijo do uporabe letalskih enot in raketiranja mednarodnega letališča Brnik, RTV oddajnikov na Krvavcu in avtocestnega portala novo odprtega MP Karavanke. Pri tem je nastala ogromna materialna škoda, na Brniku pa sta pod streli agresorske tankovske enote JLA umrla tudi dva tuja novinarja in pripadnik TO.

V letu 2021 je bil ob 30. obletnici osamosvojitve, na območju nekdanje vojašnice JLA v Škofji Loki, odkrit spomenik, delo kiparja Tomaža Furlana, ki je posvečen spominu na takratno vojno dogajanje v Škofji Loki, predvsem pa obema napadoma škofjeloških obrambnih struktur (pripadniki enot 35. območnega štaba TO Škofja Loka, PM Škofja Loka in civilnih struktur) na vojašnico JLA in njeno zavzetje. Ta spomenik bo večer zgodovinski pomnik na pomemben del slovenske zgodovine.

Ob prvem napadu je bil pod streli pripadnika JLA ubit še ne osemnajstletni domačin Mohor Bergant. Prosim, da njegov spomin in spomin na vse žrtve padle med osamosvojitveno vojno počastimo z minuto molka..... Slava jim!

Spoštovani,

Proti koncu mi dovolite, da najostreje obsodim že štiri leta trajajočo evropsko vojno Ruske federacije v Ukrajini in vojno na Bližnjem vzhodu z genocidno okupacijo Gaze s strani Izraela, kot tudi najnovejši sobotni (28. 2. 2026) napad ZDA in Izraela na Iran, ki je zaprl ves zračni prostor v zalivskih državah in povzročil že prvi dan veliko število mrtvih in ogromno materialno škodo. Tukaj bodo napadalci imeli veliko problemov z obrazložitvami o skladnosti napadov z mednarodnim pravom. Posebno pa so nevarne tudi grožnje Danski in Grenlandiji, s katero je predsednik ZDA iz Grenlandije ustvaril novo evropsko varnostno vprašanje. Po novi ameriški nacionalni varnostni

strategiji je Evropa eden od večjih varnostnih problemov. Mlahav evropski odziv tako do obnašanja ameriške militaristične administracije, ki se odpoveduje spoštovanju mednarodnih dogovorov in normativov daje dodatni zagon ZDA tudi v Evropi. Taka politika ameriške administracije do mednarodnih dogovorov je nevarna tudi za slovensko suverenost in mednarodne sporazume, ki garantirajo naše meje (Osimska pogodba, Avstrijska državna pogodba, Trianonska pogodba ter Arbitražna odločba o meji s Hrvaško).

Tudi zato moramo evropsko demokracijo, slovenske ustavne in evropske vrednote na katerih je ustanovljena in varnost obnoviti in okrepiti in začeti prevzemati odgovornost zase in za mir na evropskih mejah, kar nam ne more garantirati nihče drug.

Zvenelo bo paradoksalno, moji veteranski tovariši menijo, da je nujno vnesti v prostor še več elementov skupnosti in odgovornosti, še več zgodovine, še več dobrih in poglobljenih novinarskih oddaj ter še več razstav, še več napisanih knjig. Tudi zadnji slovenski Manifest o branju za 21. stoletje, ki bo predstavljen 5. marca ob »nacionalnem dnevu branja« ima cilj ustvariti okolje v katerem branje velja za eno od temeljnih vrednot družbe in ustvarjanje boljše prihodnosti.

Na koncu menim, da smo v Sloveniji po 35 letih lahko zadovoljni, saj smo po splošnem mnenju Slovencev opravičili odločitev za lastno državo. Po mednarodnem priznanju je danes Slovenija kot članica EU, NATA in do pred kratkim predsedujoča članica VS OZN bolj odporna na izzive ter v mednarodnem okolju ugledna država, na strani miru, demokracije, svobode in sodelovanja. Želimo si, da Slovenija ostane varna, socialna in pravična družba z veliko znanja in usmerjenega razvoja. Pri tem cilju imate tudi profesorice in profesorji osnovnih šol v izobraževalnem procesu naših najmlajših generacij izredno pomembno vlogo.

Hvala za vašo pozornost in Srečno Slovenija!